

KURATORIAUS DALYVAVIMAS CIVILINIAME PROCESĖ
(KAI KURIE TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI)Stasys Vėlyvis *
Vigintas Višinskis **
Inga Žalėnienė ****Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Elektroninis paštas cpk@mruni.lt*

Pateikta 2006 m. rugsėjo 14 d., parengta spausdinti 2007 m. vasario 8 d.

Santrauka. 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiam Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (toliau – CPK) [1] randame naują proceso dalyvį – kuratorių, kuris laikinai, atsiradus tam tikroms įstatymo numatytoms sąlygoms, atlieka civiliniame procese įstatymu numatyto atstovo funkcijas.

Atsiradus kuratoriaus institutui civiliniame procese ganėtinai daug su šio instituto taikymu praktikoje susijusių aktualių klausimų taip ir liko nesureguliuoti. Dar ir šiandien, taikant kuratoriaus veiklą reglamentuojančias civilinio proceso teisės normas, išlieka neiškūs kai kurie jo procesinės padėties, leidimo veikti civiliniame procese, įgaliojimų tęstinumo ir kiti klausimai. Neabejotina, kad šios aplinkybės daro neigiamą įtaką teisminės gynybos garantijų sistemai bei menkina teisingumo vykdymo kokybę.

Straipsnyje teigiama, kad CPK nenumatyta, kokie reikalavimai yra taikomi kuratoriaus kandidatūrai. Autorių nuomone, parenkant kuratoriaus kandidatūrą prioritetą reikėtų skirti šalies šeimos nariams ir giminaičiams, nes būtent jie geriau pažįsta nesantįjį asmenį. Tai neabejotinai užtikrina geresnę jo interesų apsaugą ir gynybą. Toliau straipsnyje nagrinėjama, kas turi teisę siūlyti kuratoriaus kandidatūrą, kada atsiranda kuratoriaus paskyrimo negalimumas ir kiti su tuo susiję klausimai.

Kuratoriaus, kitaip nei atstovo pagal įstatymą, įgaliojimai apsiriboja tik konkrečia civiline byla, kuratorius veikia tik civiliniame procese, jo įgaliojimai negali būti išplėsti į materialinės teisės reguliuojamų atstovaujamojo teisinių santykių sritį. Autoriai nagrinėja, kokius konkrečius įgaliojimus kuratorius turi civiliniame procese, koks tų įgaliojimų tęstinumas. Straipsnyje plačiai aptariami konkretūs kuratoriaus paskyrimo civiliniame procese atvejai ir su tuo susijusių teorinių bei praktinių problemų sprendimas. Straipsnio pabaigoje pateikiamos svarbiausios išvados.

Pagrindinės sąvokos: kuratorius, atstovas pagal įstatymą, atstovavimas.

IŽANGA

Temos aktualumas. Visuomeniniams santykiams tampant vis sudėtingesniems ir atsirandant naujoms jų rūšims, įstatymų leidėjas įpareigojamas nuolat tobulinti įvairių visuomeninio gyvenimo sričių teisinį reglamen-

tavimą. Teisinio reglamentavimo tobulinimas neatsiejamas nuo pažinimo, jau egzistuojančių reiškinių ir dėsningumų nustatymo bei įvertinimo, todėl kuratoriaus civiliniame procese instituto analizė šiuo požiūriu yra ne tik praktiškai naudinga, bet ir būtina.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo atstovavimą civiliniame procese bei atstovų teisinį statusą įtvirtinančios teisės normos buvo ne kartą keistos ir pildytos ieškant Lietuvai priimtinausio varianto. CPK įvedė ganėtinai daug naujovių atstovavimo srityje. Viena iš tokių naujovių laikytinas kuratoriaus institutas civiliniame procese.

* Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros vedėjas.

** Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros docentas.

*** Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros lektorė.

CPK atsiradus kuratorystės institutui, mūsų nuomone, ganėtinau daug su šio instituto taikymu praktikoje susijusių aktualių klausimų taip ir liko nesureguliuoti. Dar ir šiandien, taikant kuratoriaus veiklą reglamentuojančias civilinio proceso teisės normas, išlieka neišskūs kai kurie jo procesinės padėties, leidimo veikti civiliniame procese, įgaliojimų tęstinumo ir kiti klausimai. Neabejotina, kad šios aplinkybės daro neigiamą įtaką teisminės gynybos garantijų sistemai bei menkina teisingumo vykdymo kokybę. Kiekviena valstybėje vykdoma reforma, taip pat ir teisės, reikalauja mokslinio pagrindimo ir analizės. Pripažindami prioritetinę sritimi žmogaus teisių apsaugą suvokiame, kad žmogaus teisių gynybą užtikrinantiems institutams (taigi ir kuratoriaus civiliniame procese) tenka ypatingas vaidmuo kuriant bei plėtojant šiuolaikinę teisinę valstybę [2, p. 48]. Pasirinktos straipsnio temos aktualumas yra neabejotinas dar ir todėl, kad šia tema Lietuvoje išsamių mokslinių tyrimų dar nebuvo atlikta, taigi ji yra svarbi civilinio proceso teisės mokslo raidai. Kuratoriaus civiliniame procese institutas paprastai nagrinėjamas didaktiniuose leidiniuose, skirtuose civilinio proceso teisei, tiek, kiek reikia civilinio proceso teisės studijoms, nesigilinant į su šiuo institutu susijusią problematiką.

Tyrimo objektai. Kuratoriaus institutas Lietuvos civilinio proceso teiseje, jo pagrindu susiklostančių teisiųjų santykių ypatumai.

Straipsnio tikslas. Išnagrinėti kai kuriuos kuratoriaus dalyvavimo civiliniame procese teoriniu ir praktiniu požiūriu probleminius klausimus.

Straipsnio uždaviniai: 1) aptarti, kokie asmenys gali būti skiriami kuratoriais civiliniame procese ir kokie reikalavimai jiems taikomi; 2) išanalizuoti kuratoriaus paskyrimo civiliniame procese pagrindus; 3) aptarti kuratoriaus įgaliojimų tęstinumo klausimą; 4) pateikti pasiūlymus įstatymų leidėjui dėl konkrečių atstovavimą civiliniame procese reglamentuojančių nuostatų tobulinimo.

Metodai. Sisteminės analizės metodu atskleista kuratoriaus civiliniame procese instituto vieta civilinio proceso teisės sistemoje. Taikant šį metodą konkrečios kuratoriaus dalyvavimą civiliniame procese CPK normos buvo nagrinėjamos atsižvelgiant į jų santykį su kitomis to paties teisės akto normomis bei kituose teisės aktuose įtvirtintomis normomis. Lyginamasis metodas buvo taikomas lyginant Lietuvos ir Austrijos bei Lenkijos civilinio proceso doktrinos laimėjimus aptariamo instituto analizės srityje. Dokumentų analizės metodu nagrinėtos kuratoriaus dalyvavimą civiliniame procese reglamentuojančios CPK normos bei šių normų taikymas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Pasitelkus apibendrinimo metodą straipsnio pabaigoje daromos išvados.

1. Įtvirtinant civiliniame procese kuratorystės institutą buvo siekiama suderinti greito ir tinkamo proceso principus bei pagal galimybes, bent jau įteikiant pačius svarbiausius procesinius dokumentus, mėginta išvengti įteikimo viešai paskelbiant, kuris gali būti vertinamas tik kaip tinkamo įteikimo iliuzija [3, p. 128]. Lietuvos civilinio proceso doktrinoje kuratorius apibrėžiamas

kaip teismo paskirtas esant tam tikroms sąlygoms, paprastai, kol bus paskirtas šalies atstovas pagal įstatymą arba atvyks į posėdį pati šalis, asmuo, turintis visas atstovo pagal įstatymą teises ir pareigas [4, p. 292].

CPK nenumatyta, kas gali būti skiriamas kuratoriumi, kokie reikalavimai yra taikomi kuratoriaus kandidatūrai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo konsultacijoje nurodoma, kad teismas, skirdamas kuratorių, turi užtikrinti, kad tai būtų pilnametis veiksnus fizinis asmuo, galintis tinkamai pasirūpinti atitinkamos šalies teisių ir teisėtų interesų apsauga. Kuratoriumi galėtų būti skiriami advokatai arba advokatų padėjėjai, atitinkamos šalies šeimos nariai, giminaičiai arba kiti asmenys, kurie suinteresuoti atitinkamo asmens teisių ir teisėtų interesų apsauga. CPK nenumato, kad ieškovas, prašydamas paskirti kuratorių, privalėtų pateikti teismui konkrečią kuratoriaus kandidatūrą, kartu ir nedraudžia ieškovui siūlyti konkretų fizinį asmenį paskirti kuratoriumi. Kuratoriaus paskyrimas yra teismo prerogatyva, todėl teismas nėra saistomas ieškovo siūlymu skirti konkretų asmenį kuratoriumi. Kuratoriumi gali būti skiriamas atitinkantis anksčiau išdėstytus reikalavimus asmuo jo sutikimu [5]. CPK 39 straipsnyje nurodomas vienintelis apribojimas numatant, kad kuratoriumi negali būti skiriamas asmuo, turintis teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi, jeigu šis suinteresuotumas yra priešingas atstovaujamosios šalies interesams. Vis dėlto renkant kuratoriaus kandidatūrą prioritetą reikėtų teikti šalies šeimos nariams arba giminaičiams, nes būtent jie geriau pažįsta nesantįjį asmenį. Tai neabejotinai užtikrina geresnę jo interesų apsaugą ir gynybą. Tačiau praktikoje tai toli gražu ne visuomet gali būti įgyvendinta. Kuratoriaus kandidatūra teismui gali siūlyti prašanti skirti kuratorių šalis, kuri ne visada pažįsta arba gali surasti savo priešininko šeimos narius ir giminaičius, be to, gali susiklostyti situacija, kai tokių asmenų iš viso nėra. Šalis, prašanti skirti kuratorių, neprivalo siūlyti teismui kuratoriaus kandidatūros. Jeigu šalis nepateikia teismui kuratoriaus kandidatūros, tačiau prašo jį skirti, teismas privalo pats parinkti tokią kandidatūrą. Čia, mūsų nuomone, turėtų glaudžiai bendradarbiauti atitinkamas bylas nagrinėjantis teismas ir Lietuvos advokatūra, t. y. prireikus skirti kuratorių teismas galėtų iš atitinkamo iš anksto sudaryto advokatų arba advokatų padėjėjų, norinčių būti kuratoriais civiliniame procese, sąrašo išrinkti konkrečią kuratoriaus kandidatūrą. Negalima leisti, kad susidarytų tokia padėtis, kai šalis prašo skirti kuratorių, o teismas jo neskiria, nes neturi atitinkamos kandidatūros. Manome, kad, priešingai nei nurodė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹, kuratoriaus skyrimo negalimumas gali atsirasti tik šalies, prašančios skirti kuratorių, iniciatyva, t. y. kai šalis nenori,

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. balandžio 2 d. konsultacija A3-81 Lietuvos apeliaciniam teismui, apygardų teismams bei miestų ir rajonų apylinkių teismams „Dėl kai kurių Civilinio proceso kodekso, Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo normų taikymo“: „...Taigi teismo pasiūlymas šaliai prašyti kuratoriaus paskyrimo ir šalies, suinteresuotos kuratoriaus paskyrimu, nepasinaudojimas šiuo pasiūlymu, taip pat teismo atsiskyrimas paskirti suinteresuoto asmens prašymu konkretų asmenį kuratoriumi ir teismui neturint galimybės kuratoriumi paskirti kitą asmenį reiškia kuratoriaus paskyrimo negalimumą“.

kad būtų skiriamas kuratorius ir nesutinka iš anksto apmokėti jo išlaidų. Šaliai tokių prieštaravimų nereiškiant teismas turi surasti kuratoriaus kandidatūrą, kitaip, mūsų nuomone, iš viso būtų abejotinas kuratorystės instituto įtvirtinimo civiliniame procese tikslingumas.

Pažymėtina, kad kuratoriaus įgaliojimai, kitaip nei įstatymo numatyto atstovo, apsiriboja tik konkrečia civiline byla, taigi kuratorius veikia tik civiliniame procese, jo įgaliojimai negali būti išplėsti ir apimti materialinės teisės reguliuojamų atstovaujamojo teisinių santykių sritis. Civilinėje byloje atliekama keletas procesinių veiksmų, tad kyla klausimas, kokius procesinius veiksmus kuratorius konkrečioje byloje gali atlikti. CPK 39 straipsnis numato, kad kuratorius turi visas jo atstovaujamos šalies teises ir pareigas, taigi gali atlikti bet kokius civilinius procesinius veiksmus. Lenkijos civilinio proceso doktrinoje pažymima, kad kuratorius gali būti paskirtas tiek konkrečioje civilinėje byloje, tiek konkrečioms procesiniams veiksams atlikti. Ši nuostata, manytume, galėtų būti taikoma ir Lietuvos civiliniame procese. Jei teismas mano, kad būtina atlikti tik konkretų procesinį veiksą, jis savo nutartyje skirti kuratorių gali apriboti jo įgaliojimus nurodydamas, kokį procesinį veiksą jis turi atlikti. Jei tokio konkretaus nurodymo nėra, laikoma, kad kuratorius gali atlikti bet kokius konkrečioje byloje reikalingus procesinius veiksmus.

Kuratoriaus įgaliojimų tęstinumas priklauso nuo to, kiek ilgai trunka tas faktinis būvis, dėl kurio kuratorius buvo paskirtas. CPK 39 straipsnyje nurodyta, kad kuratoriaus įgaliojimai baigiasi išnykus aplinkybėms, kuriomis remiantis jis buvo paskirtas, arba paskyrus šalies atstovą pagal įstatymą. Manome, kad kuratorius, kaip įstatymo numatytas atstovas, gali veikti ne tik civilinės bylos iškėlimo, pasirengimo bei teismo nagrinėjimo stadijose, bet ir apeliacinio, kasacinio procesų bei proceso atnaujinimo stadijose. Svarbu pažymėti, kad kuratoriaus dalyvavimo vykdymo procese nėra taikomos bendrosios CPK 39, 129 straipsnio normos, nes šioje stadijoje taikoma specialioji CPK 601 straipsnio norma. Taigi kuratorius vykdymo procese gali būti skiriamas tik tais atvejais, kai skolininko buvimo vieta nežinoma, tačiau yra skolininko turto (CPK 601 str.).

2. Atskirai aptartinas išlaidų už kuratoriaus darbą – atstovavimą – apmokėjimo klausimas. CPK patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo [6] 12 straipsniu Lietuvos Respublikos Vyriausybei buvo pavesta patvirtinti arba įgaluoti atitinkamą valstybės instituciją patvirtinti kuratoriaus atlyginimo už atstovavimą tvarką ir įkainius. 2002 m. gruodžio 6 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 344 buvo patvirtinti išlaidų, susijusių su civilinės bylos nagrinėjimu, dydžiai ir jų apmokėjimo tvarka (toliau – išlaidų apmokėjimo tvarka) [7]. Išlaidų apmokėjimo tvarka reglamentuoja atlyginimo už kuratoriaus darbą apskaičiavimo tvarką visose civilinio proceso stadijose, išskyrus vykdymo procesą. Kuratoriaus atstovavimo vykdymo procese išlaidos apskaičiuojamos pagal atskirą teisės aktą – teisingumo ministro įsakymu patvirtintą Sprendimų vykdymo instrukciją [8]. Išlaidų apmokėjimo tvarkoje nustatyti atitinkami koeficientai, kurie taikomi apskai-

čiuojant kuratoriaus atlyginimą. Kuratoriui mokama už visą darbo dieną arba už išdirbtas valandas pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose, taip pat už susipažinimą su byla, dokumentų parengimą, gyvenamosios vietos, kelionės išlaidas. Kuratoriaus atlyginimas už atstovavimą, taip pat ir kuratoriaus patirtos išlaidos dėl atvykimo, gyvenamosios patalpos nuomijimo bei kelionės išlaidos mokamos iš šalies, kurios iniciatyva kuratorius yra paskirtas, į teismo specialiąją sąskaitą įmokėtų atstovavimo išlaidų [7]. Praktikoje iškilo problema dėl to, kad ne visos kuratoriaus atstovavimo išlaidos numatytos mūsų aptartoje išlaidų apmokėjimo tvarkoje. Pirmosios instancijos teismui priėmus sprendimą, kuris, kuratoriaus nuomone, neužtikrina jo atstovaujamos šalies interesų, yra nepagrįstas ir neteisėtas, kuratorius susiduria su sprendimo apskundimo apeliacine, o vėliau ir kasacine tvarka klausimu. Paduodant apeliacinį ir kasacinį skundą turi būti sumokamas žyminis mokestis. CPK nenumato, kad kuratorius gali būti atleidžiamas nuo žyminio mokesčio mokėjimo, išlaidų apmokėjimo tvarkoje žyminis mokestis taip pat nepriskirtas prie išlaidų, kurias apmoka prašanti skirti kuratorių šalis. Taigi praktikoje kuratoriai, nenorėdami išleisti asmeninių lėšų, kurių atsiėmimas iš atstovaujamojo dažnai abejotinas (pvz., neaišku, kiek teis gyvenamosios ir darbo vietos nežinojimo faktinis būvis), vengia pateikti apeliacinius ir kasacinius skundus, o tai neabejotinai neužtikrina tinkamo atstovaujamos šalies teisių ir teisėtų interesų gynimo. Mūsų manymu, arba kuratorių reikėtų atleisti nuo žyminio mokesčio mokėjimo, arba išlaidų apmokėjimo tvarkoje reikėtų numatyti, kad prie išlaidų būtų priskirtas kuratoriaus sumokėtas žyminis mokestis už apeliacinį ar kasacinį skundą.

3. CPK numato šiuos kuratoriaus paskyrimo civiliniame procese atvejus:

1. kai šalis neturi civilinio procesinio veiksnio ir atstovo pagal įstatymą arba juridinis asmuo neturi jam atstovaujančio organo (CPK 39 str.);
2. kai yra nežinoma šalies gyvenamoji ir darbo vieta (CPK 39 str.);
3. kai šaliai, kurios gyvenamoji ir darbo vietos yra nežinomos, taip pat šaliai, kuri neturi jai atstovaujančio organo, turi būti įteikti procesiniai dokumentai (CPK 129 str.);
4. teismo sprendimų vykdymo stadijoje, kai skolininko buvimo vieta nežinoma, tačiau yra skolininko turto (CPK 601 str.).

Kai kuriuos svarbiausius iš minėtų atvejų taikymo aspektus, manytume, reikėtų aptarti išsamiau.

Jau minėjome, kad savarankiškai veikti civiliniame procese gali tik šalys, turinčios civilinį procesinį veiksnį. Jei šalis neturi įstatymo reikalaujamo procesinio veiksnio, jos vardu procese gali veikti tik įstatymo numatytas atstovas. Tokio atstovo nebuvimas užkerta kelią civilinio proceso pradžiai, arba, jei ši aplinkybė paaiškėja ar atsiranda vėliau, – civilinis procesas negali toliau tęstis. Vis dėlto įstatymas tokiu atveju numato vieną galimybę – kuratoriaus paskyrimą šalies, kuri siekia atlikti skubius procesinius veiksmus, prašymu. Taigi pagal CPK 39 straipsnį šaliai, kuri neturi civilinio pro-

cesinio veiksnio ir atstovo pagal įstatymą, priešingos šalies, kuri siekia atlikti skubius procesinius veiksmus, prašymu teismas gali skirti kuratorių.

Minėta kuratoriaus skyrimo galimybė priklauso nuo šių įstatyme numatytų prielaidų: 1) teismo įtikinimas, kad šalis, kuriai yra pareikštas prašymas skirti kuratorių, tikrai neturi civilinio procesinio veiksnio ir atstovo pagal įstatymą; 2) nustatymas, ar šaliai, prašančiai skirti kuratorių, tikrai reikia atlikti skubius procesinius veiksmus; 3) suinteresuotos šalies atitinkamo prašymo teismui skirti kuratorių buvimas; 4) kuratoriaus atstovavimo išlaidų apmokėjimas iš anksto.

Siekdamas pagreitinti procesą teismas, nustatęs, kad šalis neturi civilinio procesinio veiksnio ir atstovo pagal įstatymą, manytume, turėtų kitai šaliai paaiškinti jos turimą galimybę paskirti procese kuratorių tol, kol neveiksniai šaliai bus skirtas atstovas pagal įstatymus. Jei suinteresuota šalis prašo teismo skirti kuratorių, teismas nutartimi jį skiria ir kreipiasi į atitinkamą instituciją, kad neveiksniams fiziniams asmeniui būtų skirtas atstovas pagal įstatymą. Jei suinteresuota kuratoriaus paskyrimu šalis atsisako šios galimybės, teismas, mūsų nuomone, remdamasis CPK 163 straipsnio pirmos dalies 2 punktu, turėtų nutartimi sustabdyti civilinę bylą ir kreiptis į atitinkamas institucijas, kad neveiksniams fiziniams asmeniui būtų paskirtas atstovas pagal įstatymą. CPK 40 straipsnis numato teismo teisę leisti asmeniui, neturinčiam civilinio procesinio veiksnio, atlikti tam tikrus procesinius veiksmus, jeigu per nustatytą terminą trūkumai pašalinami, o atlikti procesiniai veiksmai patvirtinami įgalioto vesti bylą asmens. Su tokia įstatymo leidėjo nuostata negalime sutikti ir manome, kad aptariama nuostata turėtų būti pakeista. Neveiksnumas yra siejamas su asmens amžiumi ir psichine būseną. Visiškai neveiksnūs yra mažamečiai asmenys, t. y. iki 14 metų ir pilnamečiai asmenys, teismo sprendimu pripažinti neveiksniais dėl psichinės ligos arba silpnaprotystės. Leidimas tokiam neveiksniams asmeniui atlikti bet kokius procesinius veiksmus mums atrodo nepagrįstas. Materialinėje teisėje mažamečiam neveiksniams asmeniui savarankiškai leidžiama sudaryti tik smulkius buitinius sandorius, sandorius, susijusius su asmeninės naudos gavimu neatlygintinai, taip pat sandorius, susijusius su savo uždirbtų lėšų, atstovų pagal įstatymą ar kitų asmenų suteiktų lėšų panaudojimu, jeigu šiems sandoriams nėra nustatyta notarinė ar kita speciali forma (CK 2.7 str. 3 d.), o už pilnamečių neveiksnų asmenį visus sandorius sudaro globėjas (CK 2.10 str. 2 d.). Jei nepaisant šių nuostatų vis dėlto sudaromas sandoris, kurio neturi teisės sudaryti neveiksnus asmuo, šio asmens atstovai pagal įstatymą arba prokuroras turi teisę nuginčyti sandorį ir paduodant ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. CK 1.84 straipsnis taip pat numato atstovui pagal įstatymą galimybę, jei sandoris yra naudingas neveiksniams asmeniui, įstatymų nustatyta tvarka jį patvirtinti. Bet kuriuo atveju neveiksnaus asmens sandorių sudarymo patvirtinimas laikytinas priimtina abiem šalims išėjimui iš susidariusios, prieštaraujančios teisės normoms situacijos, t. y. daugiau išimtimi nei taisykle. O civiliniame procese paaiškėjus, kad asmuo neveiks-

nus ir negali pats atlikti jokių procesinių veiksmų, įstatymų leidėjas teismui leido padaryti šios imperatyvios taisyklės išimtį ir leisti neveiksniams asmeniui atlikti tam tikrus procesinius veiksmus preziumuojant, kad atsiradęs tokio neveiksnaus asmens įstatymo nustatytas atstovas tokios savo atstovaujamojo atliktus procesinius veiksmus patvirtins. Tokia nuostata galbūt buvo įrašyta siekiant pagreitinti civilinį procesą, užkirsti kelią proceso vilkinimui, tačiau, manytume, kad gali susiklostyti atvirkštinė situacija, kai procesas bus dar labiau vilkinamas. Pavyzdžiui, jei atsiradęs įstatymo numatytas atstovas nepatvirtins neveiksnaus fizinio asmens atliktų procesinių veiksmų, teismas pripažins tuos veiksmus neatliktais ir procesas bus pradėtas iš pradžių, t. y. bus sugaištas ir teismo, ir kitų dalyvaujančių byloje asmenų laikas. Todėl manytume, kad, paaiškėjus šalies neveiksnumui ir nesant atstovo pagal įstatymą, iki jis bus paskirtas tikslinga neleisti neveiksniams šaliai atlikti jokių procesinių veiksmų ir skirti kuratorių arba – sustabdyti bylą.

CPK kalbant apie kuratoriaus skyrimą neveiksniams asmeniui nieko neužsimenama apie ribotai veiksnius asmenis. Priminsime, kad ribotą veiksnumą turi nepilnamečiai asmenys nuo 14–18 metų, taip pat pilnamečiai asmenys dėl piktnaudžiavimo alkoholiniais gėrimais, narkotikais, narkotinėmis ir toksinėmis medžiagomis teismo pripažinti ribotai veiksniais. Civiliniame procese toje dalyje, kurioje jų veiksnumas apribotas, ribotai veiksnūs asmenys veikia tik atstovų pagal įstatymą – tėvų, globėjų, rūpintojų – sutikimu. Aptariamu atveju teismas privalo ištraukti dalyvauti nepilnamečius arba ribotai veiksnius pilnamečius asmenis dalyvaujančiais byloje asmenimis. Praktikoje gali susiklostyti situacija, kai ribotai veiksnūs asmenys, kaip ir esant anksčiau mūsų aptartam neveiksnumui, neturi atstovo pagal įstatymą. Tokiu atveju suinteresuotos atlikti skubius procesinius veiksmus šalies prašymu taip pat būtų tikslinga taikyti kuratoriaus institutą. Kuratorius šiuo atveju turėtų dalyvauti civiliniame procese kartu su ribotai veiksniais šalimi ir duoti sutikimus atitinkamiems procesiniams veiksams atlikti. Pažymėtina, kad CPK 39 straipsnyje nurodant galimus kuratoriaus dalyvavimo civiliniame procese atvejus tokios galimybės nenumatyta, todėl siūlome šio straipsnio pirmos dalies pirmą sakinį pakeisti ir jį išdėstyti taip: „Šaliai, kuri neturi civilinio procesinio veiksnio (arba turi ribotą civilinį procesinį veiksnumą) ir atstovo pagal įstatymą arba kuri neturi jai atstovaujančio organo arba kurios gyvenamoji ir darbo vieta nežinoma, priešingos šalies, kuri siekia atlikti skubius procesinius veiksmus, prašymu teismas gali paskirti kuratorių, kuris konkrečioje byloje veikia kaip atstovas pagal įstatymą“.

Tam, kad būtų galima paskirti kuratorių, pagal CPK 39 straipsnį būtina, kad priešinga šalis siektų atlikti *skubius* procesinius veiksmus. Būtinybė atlikti skubius procesinius veiksmus kyla tuomet, kai dėl neveiksnių šalies neatliktų atitinkamų procesinių veiksmų priešingai šaliai arba jos turtui gali būti padaryta žala arba kai, pavyzdžiui, būtina išklausti sunkiai sergantį liudytoją ir pan.

Kaip teisingai nurodė H. W. Faschingas, jei nepavyksta kvalifikuoti, kad atitinkamus procesinius veiksmus būtina atlikti skubiai, nes tai gali turėti neigiamą įtaką kitai šaliai ar įrodinėjimo procesui, kuratoriaus paskirti negalima [9, p. 166]. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į CPK 39 straipsnyje nurodytus atvejus kuratoriaus paskyrimas yra griežtai išimtinis, t. y. galimas tik kai susidaro situacija, komplikuojanti tolesnę civilinio proceso eigą, todėl priešinga šalis aplinkybę, kad būtina atlikti skubius procesinius veiksmus, turi pagrįsti. Nesant tinkamo pagrindimo kelias teismui skirti kuratorių bus užkirstas.

Kuratorius gali būti teismo paskirtas tik priešingos šalies prašymu (CPK 39 str.). Ta pati nuostata yra ir Lenkijos [10] bei Austrijos [11] civilinio proceso kodeksuose. Taigi skirti kuratorių nesant aiškaus šalies prašymo negalima. Įstatymas nenumato, kuri šalis, ieškovas arba atsakovas gali pareikšti tokį prašymą, taigi, manytume, tai padaryti gali ir ieškovas, ir atsakovas. Praktikoje, aišku, dažnesnės yra situacijos, kai kuratorių paskirti prašo ieškovas, tačiau neneigiame, kad gali susiklostyti priešinga situacija.

Įstatymas nenumato, kad šalies prašymas paskirti kuratorių gali būti teismui pareiškiamas žodžiu, taigi, manytume, kad pagal bendrą taisyklę prašymas teismui paskirti kuratorių, kaip ir bet kuris kitas procesinis dokumentas, turi būti teismui pateikiamas raštu. Prie šio procesinio dokumento turi būti pridėti įrodymai, kuriais šalis grindžia kuratoriaus paskyrimo būtinumą.

Teismas nutartį apie kuratoriaus paskyrimą priima rašytinio proceso tvarka ir aptariamam atveju, t. y. kai prašoma paskirti kuratorių asmeniui, neturinčiam civilinio procesinio veiksmo ir atstovo pagal įstatymą, ši nutartis viešai neskelbiama.

Kuratoriaus paskyrimas juridiniam asmeniui, neturinčiam jam atstovaujančio organo, pagal CPK 39 straipsnį turi atitikti tokias pačias prielaidas, kokias aptarėme neveiksnaus fizinio asmens atveju, išskyrus tik tai, kad vietoj civilinio procesinio veiksmo nebuvimo turi būti nustatytas atitinkamo juridinio asmens organo, kuris galėtų veikti civiliniame procese jo vardu, nebuvimas.

Juridiniam asmeniui atstovaujančio organo gali nebūti ne tik jei tokio organo juridinis asmuo iš viso nepasiskyrė, bet ir jei paskirtas juridinio asmens organas dėl įvairių priežasčių negali veikti juridinio asmens vardu, pavyzdžiui, jei nežinoma paskirto organo buvimo vieta, mirė vienas asmuo valdymo organas ir nėra paskirtas naujas asmuo arba jei jis neteko civilinio procesinio veiksmo ir pan.

Apie kuratoriaus paskyrimą juridiniam asmeniui, neturinčiam jam atstovaujančio organo, turi būti viešai paskelbta teisme (nutartis apie kuratoriaus paskyrimą pakabinama teismo skelbimų lentoje) bei suinteresuotos šalies lėšomis viename iš pagrindinių Lietuvos Respublikos dienraščių ne vėliau kaip prieš keturiolika dienų iki teismo posėdžio dienos (CPK 39 str.). Manytume, kad būtų tikslinga nutartį dėl kuratoriaus paskyrimo juridiniam asmeniui taip pat išsiųsti juridinių asmenų registro tvarkytojui, nes atsirastų didesnė tikimybė, kad

juridiniam asmeniui atstovaujantis organas apie tai sužinos.

CPK numato du kuratoriaus paskyrimo, kai nežinoma šalies gyvenamoji ir darbo vieta, atvejus. Pirmuoju atveju kuratorius gali būti paskiriamas atlikti skubius procesinius veiksmus, kai yra nežinoma šalies gyvenamoji ir darbo vieta (CPK 39 str.), o antruoju atveju kuratorius yra skiriamas, kai šaliai, kurios gyvenamoji ir darbo vieta yra nežinoma arba ji neturi jai atstovaujančio organo, reikia įteikti ieškinio nuorašą arba kitus procesinius dokumentus, lemiančius būtinumą ginti šios šalies teises (CPK 129 str.). Skirtingos šių straipsnių formuluotės rodo, kad įstatymų leidėjas skirtingai supranta „būtinybę atlikti skubius procesinius veiksmus“ ir „būtinybę ginti šalies teises“, todėl CPK 129 straipsnis neturėtų būti laikomas specialiuoju ir papildančiu CPK 39 straipsnį. Manome, kad tai dvi skirtingos kuratoriaus paskyrimo civiliniame procese formos, nes doktrinoje skirtingai aiškinama „būtinybė atlikti skubius procesinius veiksmus“ ir „būtinybė ginti šalies teises“ (būtinybė atlikti skubius procesinius veiksmus jau aptarėme, o būtinybė ginti šalies teises šiame straipsnyje aptarsime vėliau).

Abiem atvejais, kad būtų galima tęsti civilinės bylos nagrinėjimą šaliai nedalyvaujant, svarbu nustatyti, kad šalies gyvenamoji ir darbo vietos tikrai nežinomos.

Austrijos civilinio proceso doktrinoje nurodoma, kad šalies gyvenamąją vietą laikyti nežinoma galima ne tik kai suinteresuota kuratoriaus paskyrimu šalis neturi jokių žinių apie ją, bet ir kai ratas žmonių, su kuriais nesanti šalis tradiciškai bendravo, informuodavo apie buvimo vietą, šios aplinkybės nežino [9, p. 621]. Lenkijos civilinio proceso doktrinoje nurodoma, kad aplinkybė, jog šalies laikinai nėra gyvenamojoje vietoje, nes ji yra išvykusi į užsienį, negali būti laikoma kaip nežinoma šalies gyvenamoji vieta. Be to, kuratorius negali būti skiriamas, jeigu šalis, kuriai prašoma paskirti kuratorių, nėra nustatyta, t. y. nežinomas jos vardas, pavardė [12, p. 125]. Nelaikoma, kad yra nežinoma šalies gyvenamoji bei darbo vieta ir tais atvejais, kai šalis, kurios adresas teismui ir kitiems dalyvaujantiems byloje asmenims buvo žinomas, yra pakeitusi savo gyvenamąją vietą ir apie tai neinformavusi teismo ir dalyvaujančių byloje asmenų. CPK 121 straipsnyje nurodoma, kad dalyvaujantys byloje asmenys privalo nedelsdami informuoti teismą ir kitus dalyvaujančius byloje asmenis apie kiekvieną procesinių dokumentų įteikimo vietos pasikeitimą. Jeigu dalyvaujantys byloje asmenys nesilaiko šios pareigos, procesiniai dokumentai siunčiami naujausiu teismui žinomam adresu ir yra laikomi įteiktais. Taigi šiuo atveju CPK 129 straipsnyje numatytas procesinių dokumentų įteikimas kuratoriui negali būti taikomas.

Nežinoma gyvenamoji ir darbo vieta yra fakto klausimas, todėl šią aplinkybę turi pagrįsti prašanti paskirti kuratorių šalis. Lenkų civilinio proceso doktrinoje teisingai nurodoma, kad vien tik žodinio šalies, prašančios paskirti kuratorių, nurodymo, jog kitos šalies gyvenamoji ir darbo vieta nežinoma arba šaukimo neįteikimo adresatui fakto neužtenka tam, kad būtų galima taikyti procesinių dokumentų įteikimo kuratoriui būdą [12, p.

127]. CK 2.17 straipsnyje nurodomas asmens gyvenamosios vietos nustatymo kriterijus: nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą. Paprasčiausias būdas nustatyti fizinio asmens gyvenamąją vietą – gauti apie ją informacijos iš Gyventojų registro tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Tokiu atveju galima preziumuoti, kad asmens gyvenamoji vieta yra Gyventojų registre nurodytas jo adresas [13, p. 48]. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pabrėžęs, kad nurodyti atsakovo gyvenamąją vietą yra ieškovo pareiga. Pagal CK 2.16 straipsnio 1 dalies nuostatas registro duomenys apie asmens gyvenamąją vietą yra tik vienas iš kriterijų gyvenamajai vietai nustatyti. Šioje byloje teismas iš civilinės bylos matydamas, kad atsakovas registruotoje gyvenamojoje vietoje negyvena, nes išvyko į užsienį, privalėjo įpareigoti ieškovą pateikti patikslintus duomenis apie atsakovo gyvenamąją vietą ir tik nepavykus tokių duomenų gauti, t. y. nustačius, kad atsakovo gyvenamoji vieta yra nežinoma, galėjo būti priimta teismo nutartis dėl teismo posėdžio vietos ir laiko paskelbti spaudoje [14]. Nustatant darbo vietą svarbią reikšmę turi Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos turimi duomenys apie fizinių asmenų darbovietes. Pažymėtina, kad praktikoje minėtos institucijos fiziniams asmenims tokių duomenų neteikia, todėl šalis turėtų prašyti teismo, kad tuos duomenis išreikalautų. Teismas, gavęs pažymą, kad atitinkamo asmens darbo vieta nežinoma, turi laikyti atitinkamą faktą pagrįstu.

Skiriant procesinių dokumentų įteikimo kuratoriui būdą svarbu nustatyti, ar planuojamas įteikti ieškinys arba kitas procesinis dokumentas tikrai sukelia *būtinumą ginti šios šalies teises*. Sąvoka „kiti procesiniai dokumentai“ apima ne tik dalyvaujančių byloje asmenų procesinius dokumentus (ieškinius, priešieškinius, atsiliepinimus į ieškinius ar priešieškinius, dublikus, triplikus, atskiruosius, apeliacinius, kasacinius skundus ir pan.), bet ir teismo procesinius dokumentus (sprendimus, įsakymus, nutartis, nutarimus, šaukimus ir pan.). Procesiniu dokumentu, sukeliančiu būtinumą ginti šalies teises, reikėtų laikyti tokį dokumentą, su kuriuo susijusi galimybė pradėti tokį šalies teisių gynimą [12, p. 130]. Pavyzdžiui, ieškinio įteikimas kuratoriui sukelia būtinumą pradėti šalies teisių gynimą pateikiant atsiliepinimą į ieškinį. Dauguma procesinių dokumentų sukelia būtinumą pradėti šalies teisių gynimą, todėl aptariamo būdo taikymo sritis platesnė (jis dažniau gali būti taikomas) nei paskyrus kuratorių siekiant atlikti skubius procesinius veiksmus (CPK 39 str.). Jau minėjome, kad CPK 39 straipsnyje minimais atvejais kuratorius gali būti paskirtas tik jei siekiama atlikti skubius procesinius veiksmus, t. y. jei neatlikus tokių veiksmų kiltų žala prašančiam paskirti kuratorių asmeniui arba jei neatlikus procesinių veiksmų pasunkėtų tolesnė civilinio proceso eiga.

Galimybė paskirti kuratorių vykdymo procese atsiranda tuomet, kai skolininko buvimo vieta nežinoma, tačiau yra skolininko turto (CPK 601 str.). Manome, kad jei kuratorius skolininkui, kurio buvimo vieta nežinoma, jau buvo paskirtas ankstesnėse stadijose, pagal CPK 39 ar 129 straipsnį jo įgaliojimai turėtų būti pratęsti ir vykdymo stadijoje. Taigi reikėtų papildyti CPK 601 straipsnį nustatant, kad jei kuratorius skolininkui jau buvo paskirtas ankstesnėse stadijose, pagal CPK 39 ar 129 straipsnį atskiros nutarties skirti kuratorių vykdymo procese nereikia. Pažymėtina, kad CPK numato tam tikrus kuratoriaus dalyvavimo civiliniame procese ypatumus. Prašymas paskirti kuratorių vykdymo procese teismui įteikiamas ne tiesiogiai, o per antstolį. Tai suprantama, nes antstolis kartu su prašymu teismui perduoda vykdomąją bylą, iš kurios matyti, kad rasta skolininko turto, tačiau nėra paties skolininko. Vykdymo proceso stadijoje kuratoriui suteikiamos skolininko teisės ir pareigos, išskyrus teisę turėti atstovą. Pažymėtina, kad tokios išimties nei CPK 39, nei 129 straipsniai nenumato, todėl lieka neaišku, kodėl tokia išimtis galioja būtent vykdant teismo sprendimus. Manytume, kad įstatymų leidėjas, norėdamas, kad kuratorius asmeniškai atliktų jam pavestas pareigas, tokią išimtį turėjo numatyti ir taikyti arba visam kuratorystės institutui, arba iš viso jos nenumatyti.

4. Kuratoriaus įgaliojimų pasibaigimo klausimas svarbus visais minėtais atvejais. Kaip jau minėjome, kuratoriaus įgaliojimai atsiranda iš teismo nutarties skirti kuratorių, t. y. ši nutartis tampa juridiniu faktu, sukuriančiu civilinį procesinį teisinį teismo ir kuratoriaus santykį. Kitaip nei materialinėje teisėje (įstatymo nustatyto atstovavimo atveju), kuratoriaus įgaliojimai civiliniame procese baigiasi, kai užbaigiama civilinė byla arba atliekamas konkretus procesinis veiksmas, kuriam buvo paskirtas kuratorius. CPK 39 straipsnyje taip pat nurodoma, kad kuratoriaus įgaliojimai baigiasi išnykus aplinkybėms, kuriomis remiantis buvo paskirtas kuratorius, arba paskyrus šalies atstovą pagal įstatymą. Taigi, pavyzdžiui, neveiksnius fizinis asmuo, tapęs veiksnus, gali įstoti į procesą – nuo to momento kuratoriaus įgaliojimai baigiasi. Priimti atskirą nutartį dėl kuratoriaus įgaliojimų nutraukimo CPK nenumato. Pritariame lenkų civilinio proceso doktrinoje išreiškiamai nuomonei, kad kuratoriaus įgaliojimai baigiasi ne tuomet, kai faktiškai atsiranda atstovaujamoji šalis arba jos įstatymo numatytas atstovas, o tik tuomet, kai pastarieji asmenys įstoja į procesą. Kalbant apie pasibaigusius kuratoriaus įgaliojimus taip pat svarbu paminėti CPK 131 straipsnyje nurodytą nepagrįsto kuratoriaus paskyrimo atvejį: jeigu paaiškėja, kad prašymas paskirti kuratorių buvo nepagrįstas, teismas nutartimi nustato įprastinį procesinio dokumento įteikimo būdą, o jei būtina, nutartimi atnaujina bylos nagrinėjimą nuo kuratoriaus paskyrimo momento. Minėta teismo nutartis panaikina kuratoriaus turėtus įgaliojimus. Kuratoriaus paskyrimas gali būti kvalifikuojamas kaip nepagrįstas, jeigu prašanti paskirti kuratorių šalis pateikia teismui melagingus duomenis arba ne visus turimus duomenis ir pan.

IŠVADOS

1. Renkant kuratoriaus kandidatūrą prioritetą reikėtų skirti šalies šeimos nariams arba giminaičiams, nes būtent jie geriau pažįsta nesantįjį asmenį. Tai neabejotinai užtikrina geresnę jo interesų apsaugą ir gynimą.

2. Kuratoriaus negalima paskirti tik šalies, prašančios paskirti kuratorių, iniciatyva, t. y. jei šalis nenori, kad būtų skiriamas kuratorius ir nesutinka iš anksto apmokėti jo išlaidas. Šaliai tokių prieštaravimų nereiškiant teismas privalo surasti kuratoriaus kandidatūrą.

3. Egzistuoja dvi skirtingos kuratoriaus paskyrimo civiliniame procese formos, nes doktrinoje skirtingai aiškinama „būtinybė atlikti skubius procesinius veiksmus“ ir „būtinybė ginti šalies teises“.

4. Siūlome CPK 39 straipsnio 1 dalies pirmą sakinių pakeisti išdėstant jį taip: „Šaliai, kuri neturi civilinio procesinio veiksnio (arba turi ribotą civilinį procesinį veiksnumą) ir atstovo pagal įstatymą arba kuri neturi jai atstovaujančio organo arba kurios gyvenamoji ir darbo vieta nežinoma, priešingos šalies, kuri siekia atlikti skubius procesinius veiksmus, prašymu teismas gali paskirti kuratorių, kuris konkrečioje byloje veikia kaip atstovas pagal įstatymą“.

5. Jei kuratorius skolininkui, kurio buvimo vieta nežinoma, jau buvo paskirtas ankstesnėse civilinio proceso stadijose, taikant CPK 39 arba 129 straipsnį jo įgaliojimai turėtų būti pratęsti ir vykdymo stadijoje. Manome, kad būtų tikslinga papildyti CPK 601 straipsnį nustatant, kad jei kuratorius skolininkui jau buvo paskirtas ankstesnėse stadijose pagal CPK 39 ar 129 straipsnius, atskiros nutarties skirti kuratorių vykdymo procese nereikia.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valsybės žinios. 2002. Nr. 36-1340.
2. Vaišvila A. Atvira visuomenė ir teisinė valstybė // Teisės problemos. 1998. Nr. 1.
3. Nekrošius V. Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės. – Vilnius: Justitia, 2002.
4. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. I tomas. – Vilnius: Justitia, 2003.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. balandžio 2 d. konsultacija A3-81 Lietuvos Apeliaciniam Teismui, Apygardų teismams bei miestų ir rajonų apylinkių teismams „Dėl kai kurių Civilinio proceso kodekso, Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo normų taikymo“.
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valsybės žinios. 2002. Nr. 36-1340.
7. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 344 patvirtinta Išlaidų, susijusių su civilinės bylos nagrinėjimu, dydžių ir jų išmokėjimo tvarka // Valsybės žinios. 2002. Nr. 117-5274.
8. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtinta Sprendimų vykdymo instrukcija // Valsybės žinios. 2005. Nr. 130-4682.
9. Fasching H. W. Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen. – Wieden, 1962.
10. Lenkijos civilinio proceso kodeksas: Jakubecki A. Kodeks postępowania cywilnego. – Kraków: Zakamycze, 2005.
11. Austrijos civilinio proceso kodeksas: Kodex des osterreichischen Rechts / Zivilgerichtliches Verfahren. – Wien, LexisNexis Verlag ARD ORAC GmbH&CoKG, 2005.
12. Korzan K. Kurator w postępowaniu cywilnym. – Warszawa, 1971.
13. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. – Vilnius: Justitia, 2002.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis c. b. S.Giniotienė v. V.Giniotis, Nr.3K-3-1042/2003, kat. 98.

PARTICIPATION OF THE CURATOR IN CIVIL PROCEDURE (SOME THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS)

Stasys Vėlyvis*
Vigintas Višinskis**
Inga Žalėnienė***

Summary

The Civil Procedure Code of the Republic of Lithuania that has come into force on January 1, 2003 (hereinafter referred to as CPC of LR) presents a new party to a trial – curator - that temporally and under certain conditions provided by the law performs the functions of legal representative in a civil procedure. Following the request of the opposing party seeking to perform urgent proceedings, the court has a right to temporarily assign by its decree a curator to the party possessing neither legal capacity for civil proceeding nor representative by law, or to the party having no representative body, or to the party whose residence or work place is unknown (Art. 39 of CPC of LR). Curator can also be assigned either when it is needed to hand over procedural documents to the party whose residence or work place is unknown or to the party that has got no representative body (Art. 129 of CPC of LR). There also exists a particular, and therefore provided in a separate article, assignment of a curator on a stage of execution of a judicial decision, when debtor's residence is unknown but there exists some property of the debtor (Art. 601 of CPC of LR).

Since the institution of curator in civil process appeared, quite a lot of urgent questions concerning application of this concept into practice have still been unsolved. Even today, while applying legal provisions of civil process law regulating curator's activity, there are still not clear some aspects such as curator's procedural status, permission to act in civil process, succession of his empowerment etc. There is no doubt that these circumstances have negative impact on the system of guarantees of judicial defence as well as depreciate the quality of dispensation of justice.

It is noted in the article that CPC of LR does not provide any requirements for the person of curator, i.e. who can be assigned a curator. In the authors' opinion, when choosing a candidacy for a curator, a priority should be given to members

* Profesor, Head of the Department of Civil Procedure of the Faculty of Law, Mykolas Romeris University.

** Assoc. Prof., Department of Civil Procedure of the Faculty of Law, Mykolas Romeris University.

*** Lecturer of the Department of Civil Procedure of the Faculty of Law, Mykolas Romeris University.

of party's family and relatives, because they better know the absent person; that doubtlessly ensures better protection and defence of his interests. Further in the article it is analysed who has a right to propose a candidacy for curator, when it is impossible to assign a curator, and other questions concerning this matter.

Authorisation of a curator, differently from that of legal representative, is limited to the particular civil case; curator acts only in civil process, his empowerment cannot be broadened to the sphere of legal relations of representation regulated by material law. The authors analyse what particular empow-

erment is possessed by a curator in civil process as well as what the succession of such empowerment can be. Much attention in the article is paid to the analysis of peculiarities of application of specific events of curator's assignment in civil process and to solutions of theoretical and practical problems concerned. The main conclusions are presented at the end of the article.

Keywords: curator, representative by the law, representation.